

KENNEDY-CEMBALON VIHKIÄISKONSERTTI
Tampereen Raatihuone 6.2.2019 / Helena Hiilivirta

Arvoisa yleisö,

on aika tutustua hieman lähemmin tähän uuteen soittimeen, jota olemme saaneet kuulla vihkiäiskonsertin alkupuolella. Me olemme nyt olleet ensimmäinen yleisö, joka on saanut kuulla tätä uutta Pirkanmaan Kulttuurirahaston cembaloa.

Soitin saapui Tampereelle Italian Toscanasta, Castelmuziosta, viime marraskuussa.

Kyseessä on kaksisormioinen Mietke-mallin cembalo. Michael Mietke oli 1700-luvun vaihteessa elänyt saksalainen cembalonrakentaja. Itse J.S. Bachin tiedetään pitäneen arvossa erityisesti hänen rakentamiaan soittimia, kerrotaan jopa että Bach olisi säveltänyt mm. Brandenburgilaisen konserttonsa nro 5 Mietken Köthenin hoviin rakentaman cembalon innoittamana.

Mietke-malli on suosittu cembalonrakentajien keskuudessa edelleen. Joku taisi kuvailla, että se on kuin cembaloiden Rolls Royce.

Tämän instrumentin on rakentanut Bruce Kennedy, jonka soittimet ovat maailmanlaajuisesti erittäin arvostettuja. Mietke-mallin lisäksi hänen verstaansa rakentaa muitakin, niin saksalais-, ranskalais-, flaamilais- kuin italialaistyypisiäkin cembaloita, sekä yksi- että kaksisormioisia, kaikkiaan lähes 20 erilaista mallia.

Pirkanmaan rahaston cembalo on ainoa hänen rakentamansa soitin koko Suomessa. Kennedyn rakentamia instrumentteja on eri puolilla maailmaa, lähimmät ovat hänen mukaansa Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Islannissa ja pian myös kuulemma Venäjällä. Kennedyn verstaassa on rakennettu cembaloita jo noin 40 vuotta, tähän mennessä 186 kappaletta. Tämä yksilö on Opus 183.

Ja se on siis toistaiseksi vailla omaa lempinimeä. Nyt onkin syytä julistaa nimikilpailu!

Äänentuottomekanisminsa puolestahan cembalo kuuluu näppäiltäviin kielisoittimiin. Kun kosketinta painetaan, sen toinen pää nousee soittimen sisällä. Samalla nousee pystysuunnassa liikkuva luistin, jonka sivulla on pieni, nykyään usein muovista - aiemmin linnun sulasta tehty kynsi. Cembalon ääni syntyy kun Kynsi näppää kieltä noustessaan kielen ohi. Näin siis Kun hieman oikaistaan tuon mekanismin toimintaa.

Pianossahan ääni syntyy siitä kun koskettimeen yhdistetty huovalla päällystetty vasara saa pianon kielen soimaan, sitä kovempaa mitä kovemmin kosketinta lyödään.

Cembaloa soittaessa koskettimen painaminen tuottaa suurin piirtein yhtä voimakkaan äänen riippumatta siitä, kuinka kovaa kosketinta painetaan. Sen vuoksi [crescendot](#) tai [diminuendot](#) tuotetaan ensisijaisesti lisäämällä tai vähentämällä samanaikaisesti soitettavien äänten määrää.

Tässä soittimessa on kaksi koskettimistoa, joilla soitetaan kolmea äänikertaa.

Kahden äänikerran kielet ovat yleensä samassa vireessä ja niitä kutsutaan 8-jalkaisiksi rekistereiksi. Eri äänikertojen näppäyskoneisto sijaitsee eri kohdassa, mikä vaikuttaa niiden sointiväriin.

Valintakytkimen avulla koskettimisto saadaan soittamaan samanaikaisesti useita tai vain yhtä äänikertaa. Tällä tavoin soittaja voi muunnella sointiväriä ja äänenvoimakkuutta, joihin koskettimiston soittovoimakkuudella siis ei voi vaikuttaa kovin paljon.

Pyydetäänpä Ilpo Laspasta soittamaan sama akordi useammalla eri voimakkuudella.

Koskettimistojen laajuus siis leveys, vaihtelee eri malleissa 4 ja 5 oktaavin välillä. Tässä soittimessa on viisi oktaavia. Nykyään valmistettavien ja käytettävien **pianojen** ääniala on liki poikkeuksetta $7 \frac{1}{4}$ [oktaavia](#) eli 7 oktaavia ja pieni [terssi](#).

Mietke-mallissa on rakentajan mukaan kaikkein laajin ambitus eli siinä on markkinoiden pisimmät kielet, joilla kaikkein matalimpia ääniä soitetaan - lähes yhtä pitkät kuin isossa flyygelissä.

Virittäminen on cembaloiden kohdalla aivan oma taiteen lajinsa, herkät soittimet reagoivat mm. kosteuden vaihteluun nopeastikin, esimerkiksi kun konserttisaliin tulee paljon yleisöä, hengitysilma muuttaa kosteustasapainoa tilassa ja vaikuttaa viritykseen, se nousee.

Tätä Mietke-mallin cembaloa voi soittaa usealle eri korkeudelle. Koskettimiston laidoilla olevia puupalikoita säätämällä viritystä voi laskea 392 hertsiin tai nousta 440:een, barokkimusiikissa perinteisesti käytettävästä 415 hertsistä.

Vielä erityistietoa instrumentista: sen rakentamiseen on käytetty useita eri puulajeja.

Soittimen runko on lehmusta, viritystukki tammea, kielisilta pähkinäpuuta, luistin päärynäpuuta, kaikukoppa punakuusta sekä koskettimet ebenpuuta ja luuta.

Tämän soittimen kaikukopassa kielten alla oleva RUUSUKE on Kennedyn cembaloiden tavaramerkki, jollainen on kaikissa verstaan rakentamissa soittimissa.

Kuvion alkuperä on Sveitsin alppilaaksossa, jossa Kennedyn soitinrakennus alkoi vuonna 1980. Se on mukaelma Gruyeren kreivin vaakunasta, jossa haikaraa muistuttava lintu tärisee linnan muurilla.

Ja se siis on juuri se sama Gruyeren alue, joka on kuuluisa myös Gruyere-juustostaan.

Cembalo on osa Suomen Kulttuurirahaston soitinkokoelmaa, johon on tätä ennen kuulunut lähinnä arvoviuluja ja -selloja. Pirkanmaan Kulttuurirahaston hoitokunta oli jo vuosia pyöritellyt tätä hanketta ja sitten se rahoitettiin Suomen Kulttuurirahaston keskusrahaston hallituksen myöntämällä erillisellä rahoituksella. Kiitos siitä!

Sitä lainataan tarvitsijoille, cembalotaiteilijoille, festivaali- ja konserttijärjestäjille sekä musiikkioppilaitosten opettajille ja opiskelijoille produktio-kohtaisesti, pääasiassa Pirkanmaalle ja tarvittaessa myös muualle Suomeen. Lainaustoiminnasta huolehtivat Tampereen vanhan musiikin ystävät ry ja Pirkanmaan musiikkiopisto. Sen vakinainen sijoituspaikka on yhdessä Pirkanmaan musiikkiopiston toisen kerroksen hyvin kosteutetussa luokkahuoneessa. Huomenna se kuitenkin kuljetetaan Tampere-taloon, jossa ensi viikolla alkavat Tampere Filharmonian barokkikonsertin harjoitukset, ns. suuri yleisö pääsee kuulemaan tätä ensi viikon perjantaina tuomiokirkossa, kun sitä soittaa Matias Häkkinen.

Ja vielä muistutuksena että voitte ehdottaa cembalolle lempinimeä, ehdottaa voi vaikka Pirkanmaan rahaston hoitokunnan asiamiehelle Silja Minkkinen-Poikolaiselle, minulle, tai vaikka Aira Lehtipuulle.

Olisi ollut hienoa jos Bruce Kennedy olisi itse voinut tulla tänne kertomaan soittimestaan, mutta hänellä oli hyvä syy: hänen vaimonsa on viimeisillään raskaana eikä hän voinut.

Kiitos tarkkavaisuudestanne, jatkamme vihkiäiskonserttia, Händelin sarja nro 8, Ilpo Laspas, ole hyvä!